

24. Положення про судоустрій Української СРР : схвалене постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету від 23 жовтня 1925 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP250018.html
25. Саморегулирование как основание передачи публично-властных полномочий / Васильева С. В., Заикин С. С., Лебедев А. О., Чаплинский А. В. // Вестник Санкт-Петербургского университета. – 2011. – Серия 14: Право.– № 3. – С. 72-80.
26. Сладков К. С. Выборы районных (городских) народных судов / К. С. Сладков. – М. : Юрид. лит-ра, 1975. – 68 с.
27. Слободянюк И. П. Проекты преобразования судебной системы в России в первой половине XIX в. и подготовка судебной реформы / И. П. Слободянюк // История судебных учреждений России : сб. обзоров и рефератов ; гл. ред. Пивоваров Ю.С. и др. – М. : РАН ИНИОН 2004. – С. 127-138.
28. Слободянюк И. П. Реформа судебной системы в России в период «просвещенного абсолютизма» / И. П. Слободянюк // История судебных учреждений России : сб. обзоров и рефератов ; гл. ред. Пивоваров Ю.С. и др. – М. : РАН ИНИОН 2004. – С. 94-126.
29. Труфанов С. В. Правовые основы деятельности советских судебных органов в 50-70-е годы XX века / С. В. Труфанов // Вестник Брянского государственного университета. – 2012. – № 2. – С. 238-242.
30. Чесных Т. И. Суд и процесс в Киевской Руси в IX–XII вв. / Т. И. Чесных // История судебных учреждений России : сб. обзоров и рефератов ; гл. ред. Пивоваров Ю.С. и др. – М. : РАН ИНИОН 2004. – С. 74-81.
31. Шаркова И. Г. Мировой судья в дореволюционной России / И. Г. Шаркова // Государство и право. – 1998. – № 9. – С. 79-85.
32. Шкаревский Д. Н. К вопросу о характеристике судейского корпуса специальных судов СССР в конце 1940-х гг. / Д. Н. Шкаревский // Казанская наука. – 2013. – № 2. – С. 145-147.

A. Vainovskyi

EVOLUTION OF SELF-ORGANIZATION OF JUDICIAL POWER ON UKRAINIAN LANDS

In this paper the characteristics of self-organization of the judiciary at different stages of history is given. The absence of effective models of such self-organization due to the systemic shortcomings of the judicial system in imperial and soviet periods is proved at. There is indicated a positive example of magistrate judges` congresses of the imperial period and coherent attempts of its reconstruction by the soviets, as an example of a more or less successful attempts of judges` self-organization.

Keywords: *judges` self-governance, judges` self-organization, judiciary, judicial system, status of judges, magistrate judges` congresses.*

УДК 351.74:343.211.4

Т. С. Ганзицька

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

В статті розкривається значення діяльності правоохоронних органів у подоланні дискримінації за ознакою статі та впровадження гендерної рівності в Україні. Охарактеризовані проблеми, які перешкоджають належному забезпеченню гендерної рівності з боку правоохоронних органів та визначений механізм їх вирішення. При цьому особлива увага приділяється принципам права, які при здійсненні правоохоронної діяльності є основою для формування здатності і уміння дотримуватись постійної лінії поведінки працівниками правоохоронних органів, зразково виконувати свої обов'язки у сфері забезпечення гендерного паритету.

Ключові слова: *правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, гендерна рівність, дискримінація за ознакою статі.*

Постановка проблеми. Одним з важливих напрямів державної діяльності незалежної України є діяльність, яка спрямована на захист прав і свобод людини, охорону прав та законних інтересів державних і недержавних організацій, боротьбу зі злочинами та іншими правопорушеннями.

Чоловік та жінка є рівноправними учасниками суспільних правовідносин, які в разі необхідності потребують захисту з боку правоохоронних органів України, що повинні її невідкладно надати не зважаючи на соціальну, матеріальну чи статеву приналежність особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наш час проблема правового захисту від дискримінації за ознакою статі, пошук ефективних шляхів її подолання з боку правоохоронних органів привертає

велику увагу багатьох вітчизняних вчених, зокрема К. Левченко, Н. Максименко, О. Мартиненко, В. Архипова, В. Венедиктова, Ю. Івченко та ін.

Але незважаючи на наявність наукових досліджень щодо ролі правоохоронних органів в реалізації гендерної політики, від цього науковий інтерес не стає меншим. А навпаки спонукає вчених, на основі існуючих наукових доробок, здійснювати подальше теоретичне та практичне вдосконалення зазначеної проблематики, що підтверджує її актуальність.

Враховуючи вказаний аспект, *метою* статті є аналіз діяльності правоохоронних органів у сфері правового захисту особи від дискримінації за ознакою статі та впровадження гендерної рівності в практичну діяльність зазначених державних структур.

Викладення основного матеріалу. В сучасній юридичній науці склались різні підходи щодо дефініції правоохоронної діяльності. Проте найбільш вдалим є визначення поняття правоохоронної діяльності О. М. Бандурки, відповідно до якого – це державна діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу у строгій відповідності з законом і при неухильному дотриманні встановленого ним порядку [1, с. 6].

Гендерна рівність виступає об'єктом правоохоронної діяльності, так як вона є однією із умов, керівною основою утвердження і забезпечення конституційних прав та свобод людини. Тому її втілення в життя є завданням усієї системи органів державної влади. Особливе місце в цій діяльності належить правоохоронним органам.

Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» дає чіткий перелік правоохоронних органів, до яких, зокрема, належать: прокуратура, органи внутрішніх справ, служба безпеки, митні органи, пенітенціарна система, прикордонна служба, контрольно-ревізійна служба, державна податкова служба та інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [3].

Реалізуючи свої функції на практиці, правоохоронні органи повинні діяти в точній відповідності до конституційних гарантій забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина. До останніх слід віднести наступні положення: про невідчужуваність та непорушність прав і свобод людини (ст. 21), про рівність конституційних прав і свобод громадян та про рівність громадян перед законом (ст. 24), про невід'ємне право на життя (ст. 27), про право на повагу до його гідності (ст. 28), про право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), про недоторканність житла (ст. 30), про таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31), про неможливість втручання в особисте і сімейне життя особи (ст. 32), про право на правову допомогу (ст. 59), про неможливість притягнення до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61), про презумпцію невинуватості (ст. 62), про право на відмову від дачі показань або пояснень щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (ст. 63), про неможливість обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 64) тощо [9].

Виходячи з вказаних конституційних положень та норм національного законодавства кожному громадянину на засадах рівності перед законом, незалежно від національного чи соціального походження, мови, освіти, статі, релігійних, політичних переконань гарантується право на захист з боку правоохоронних органів.

Відповідно до положень Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіка та жінки» (2005 р.) кожній особі гарантується правовий захист від дискримінації за допомогою звернення до правоохоронних органів держави [6].

Так, наприклад, Законом України «Про державну податкову службу в Україні» (1990 р.) на співробітників податкової міліції покладено обов'язок незалежно від посади, яку вони обіймають, місцеперебування і часу в разі звернення до них громадян або посадових осіб із заявою чи повідомленням про загрозу особистій чи громадській безпеці або в разі безпосереднього виявлення такої загрози, вжити заходів щодо запобігання правопорушенню і його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, що її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомлення про це в найближчий орган внутрішніх справ (ч. 2 ст.21) [4]. Цей же обов'язок покладено на співробітників органів внутрішніх справ.

До компетенції ж прокуратури належить здійснення нагляду за тим, щоб не було допущено прямого або непрямого обмеження прав громадян або прямих чи непрямих їх переваг за ознаками національного чи соціального походження, мови, освіти, статі, релігійних, політичних переконань, переслідуючи по закону винних у цьому [5].

Таким чином, ми бачимо, що дискримінація за ознакою статі та відповідна заява від громадян є підставою для вчинення конкретних процесуальних дій зі сторони співробітників правоохоронних органів.

Визначення поняття “дискримінація за ознакою статі” дається в статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіка та жінки» (2005 р.). Вона визначається як «дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони

спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків» [6].

Окрім того, правовий захист гендерної рівності в Україні забезпечується за допомогою норм різних галузей права – цивільного, кримінального, сімейного, трудового, адміністративного тощо. Звернемо увагу, що положення даних галузей права не містять поняття «дискримінація за ознакою статі», проте встановлюють відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх статі.

Так, наприклад, важливим для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за порушення гендерної рівності, є положення статті 161 Кримінального Кодексу України «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії». Відповідно до зазначеної статті пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними ознаками караються законом [11, с. 2].

Проте враховуючи нетривалий час з моменту встановлення кримінальної відповідальності за це діяння, а також відсутність у багатьох випадках сприйняття суспільством порушень гендерної рівності як злочинів, ця норма поки що належним чином не застосовується, що перешкоджає забезпеченню дієвого захисту охоронюваних нею суспільних відносин. Тож важливим науковим завданням є привертання уваги науковців та практичних працівників до проблем кримінально-правового захисту гендерної рівності в Україні, роз'яснення відповідних положень чинного законодавства та проведення наукових досліджень вказаної проблематики [10, с. 154, 156].

Зазначимо, що гендерна рівність забезпечується правоохоронними органами не тільки шляхом розгляду заяв, які містять відомості про факт вчинення дискримінаційних дій за ознакою статі, але й реалізуючи принцип рівних прав та можливостей чоловіків та жінок в процесі своєї організаційної, кадрової, освітньої та іншої діяльності.

Яскравим прикладом з впровадження гендерної рівності в системі правоохоронних органів є Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України), яке є одним з основних суб'єктів реалізації гендерної політики України.

Так, восени 2004 року в МВС України введена посада Радника з прав людини та гендерних питань. Серед основних прав та обов'язків Радника варто назвати такі: аналіз стану діяльності органів внутрішніх справ щодо дотримання вимог законодавства в галузі прав людини та гендерних питань; внесення пропозицій щодо забезпечення участі органів внутрішніх справ в реалізації гендерної політики, координація взаємодії МВС з міжнародними організаціями (ООН, Рада Європи, Європейська Комісія, Міжнародна організація праці, ОБСЄ, Міжнародна організація з міграції та інші), проведення консультацій з їх експертами, представництвами та підрозділами, які відповідають за реалізацію міжнародних норм дотримання прав людини та утвердження гендерної рівності, проведення консультацій з представниками громадських організацій, у тому числі правозахисних та жіночих, залучення їх до спільних заходів, інформування керівництва Міністерства щодо рекомендацій наукових досліджень, національних та міжнародних науково-практичних конференцій з прав людини, гендерної рівності, підтримка постійних контактів з Уповноваженим Верховної Ради України а прав людини. Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, профільними комітетами Верховної Ради України, органами державної виконавчої влади в межах зазначеної компетенції, здійснення моніторингу стану дотримання прав людини та впровадження гендерних питань у діяльність МВС України, сприяння розробленню та впровадженню програм з прав людини та гендерної рівності в навчальних закладах МВС України.

Введення такої посади є виявом усвідомлення того факту, що МВС України може бути активним учасником процесу формування та реалізації гендерної політики в Україні. Це стосується питань протидії торгівлі людьми, попередження домашнього насильства, боротьби з сексуальними домаганнями, жорстоким поводженням з дітьми. Ці сфери гендерної політики належать до безпосередньої компетенції Міністерства внутрішніх справ України [7, с. 106-107].

Також відповідно до Розпорядження МВС України № 105 від 6 лютого 2008 р. при МВС України було створено робочу групу з впровадження у діяльність органів внутрішніх справ гендерних підходів [12, с. 31]. Даною робочою групою було розроблено Програму забезпечення гендерної рівності в органах внутрішніх справ України на період до 2011 року. Ця Програма спрямована на розбудову та утвердження гендерної рівності в органах внутрішніх справ шляхом здійснення комплексу заходів для розв'язання проблем у правоохоронних органах [2, с. 33].

Ще одним із позитивних моментів впровадження гендерної рівності в органах внутрішніх справ є те, що у відомчих вищих навчальних закладах системи МВС України включають в навчальні програми дисципліни з гендерної проблематики.

Поряд з позитивним досвідом забезпечення реалізації політики гендерної рівності МВС України залишається багато не вирішених проблем в даній сфері.

Наприклад, кадрова статистика МВС України свідчить, що особи вищої управлінської ланки є

переважно чоловіками. На посадах середньої начальницької ланки відсоток жінок-керівників досить незначний. Хоча, як свідчить дисциплінарна практика, на жінок при цьому значно рідше накладаються дисциплінарні стягнення, вони практично не є суб'єктами надзвичайних подій з особовим складом тощо. Недостатнє представництво жінок на керівних посадах в органах внутрішніх справ не дає їм змоги реально впливати на процес прийняття рішень і брати активну участь у їх реалізації, гальмує підвищення статусу жінок у суспільстві [7, с. 103, 105].

Дослідження у сфері реалізації гендерного підходу в правоохоронних органах виявили недоліки не тільки в діяльності МВС України, але й в діяльності органів та установ виконання покарань. Так, за результатами досліджень було встановлено:

- в законах і підзаконних актах пенітенціарної системи надаються переваги вагітним жінкам і жінкам, які мають з собою дітей, чого не можна сказати про чоловіків, які також мають дітей. Це стосується: норм розміщення в камерах; тривалості прогулянок; права не бути направленим до карцеру; можливості не бути позбавленим права купувати продукти харчування і одержувати передачі або посилки; заборони застосовувати заходи фізичного впливу, крім вчинення груповою нападу, що загрожує життю або здоров'ю працівників місця попереднього ув'язнення або інших осіб, чи збройного опору; норм харчування; права купувати в магазині продукти харчування і першої необхідності не менше чотирьох разів на місяць на відміну від загально-дозволених двох разів;

- є окремі положення, які стосуються невагітних жінок і жінок, які не мають з собою дітей, що не стосується чоловіків: забороняється застосування гамівної сорочки; не допускається застосування зброї у разі втечі з-під варти;

- масові порушення прав людини в слідчих ізоляторах відбуваються як щодо жінок, так і щодо чоловіків; серед них: порушення норм розміщення в камерах; погані санітарні умови;

- практика свідчить про різне ставлення до жінок і чоловіків у слідчих ізоляторах. Це стосується насамперед таких аспектів: ставлення в цілому Уповноваженої Верховної Ради з прав людини; отримання роботи лише чоловіками; обмеження репродуктивних прав жінок через ненадання можливості штучного переривання вагітності;

- в пенітенціарній системі існує чіткий гендерно-зумовлений розподіл праці з визначенням «жіночих» і «чоловічих» спеціалізацій. Так жінки в системі слідчих ізоляторів працюють переважно лише в двох підрозділах: спеціальна частина (діловодство), санітарна частина. Частина жінок-наглядачок в жіночих корпусах чи камерах незначна. Одним із основних факторів, який стосується гендерних аспектів працевлаштування і спеціалізації в пенітенціарній системі, є синдром вигорання, який проявляється, зокрема, в поведінці. Жінки, які працюють в пенітенціарній системі, частіше використовують види морального, а чоловіки – прямого фізичного насильства;

- програми з подальшого реформування та державної підтримки кримінально-виконавчої системи не містять гендерних підходів [7, с. 56-57].

На жаль, ці та інші проблеми в реалізації гендерної рівності стосуються не тільки органів внутрішніх справ та пенітенціарної системи, але й інших правоохоронних органів.

В узагальненому вигляді можна назвати такі причини, що заважають ефективному впровадженню принципу рівних прав та можливостей чоловіка та жінки в правоохоронну діяльність:

- 1) необізнаність кадрового складу з основами гендерної політики;
- 2) низький відсоток жінок в керівному складі правоохоронних органів, перевага надається чоловікам;
- 3) стереотипність поглядів – професія працівника правоохоронних органів традиційно вважається чоловічою;
- 4) недосконалість нормативно-правової бази, яка в своїх положеннях подекуди містить ознаки дискримінації по відношенню до однієї зі статей;
- 5) при розробці програм розвитку того чи іншого правоохоронного органу як правило не застосовується гендерний підхід;
- 6) низька гендерна культура як керівництва, так і особового складу правоохоронних органів та ряд інших чинників.

Для подолання негативних явищ та подальшої реалізації гендерної політики в органах внутрішніх справ К. Б. Левченко пропонує наступні напрями діяльності: вдосконалення нормативно-правового забезпечення; формування гендерної культури працівників ОВС України; науково-методичне забезпечення процесів формування та реалізації гендерної політики; діяльність із підвищення статусу жінок, які працюють в органах внутрішніх справ України; міжгалузеве та міжнародне співробітництво ОВС України [7, с. 109]. Ми погоджуємося із запропонованими заходами, проте вважаємо, що їх застосування буде доречним щодо всіх правоохоронних органів, які діють на території України.

Окрім того, наголосимо, що для ефективного впровадження гендерної рівності посадові особи правоохоронних органів під час виконання своїх повноважень повинні діяти відповідно до принципів права, а саме таких як: принцип законності; - принцип доцільності правоохоронної діяльності; - принцип

взаємної відповідальності; - принцип паритетності у здійсненні правоохоронної діяльності; - принцип демократизму; - принцип гуманізму; - принцип системності правоохоронної діяльності [8, с. 76-78].

Тому що, саме принципи права при здійсненні правоохоронної діяльності є основою для формування здатності і уміння дотримуватись постійної лінії поведінки працівниками правоохоронних органів, зразково виконувати свої обов'язки. Що також позитивно відбивається при забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, зокрема реалізації рівних прав та можливостей чоловіка та жінки.

Висновок. Отже, об'єктом діяльності правоохоронних органів виступає гендерна рівність. Впровадження якої є умовою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, що являється одним із основних завдань їх діяльності. Проте під час реалізації даного завдання у співробітників правоохоронних органів виникають деякі труднощі, які можна подолати використавши вище зазначені пропозиції, що до їх усунення. А також для ефективного функціонування в механізмі забезпечення гендерної рівності, правоохоронні органи повинні додержуватись принципів права, які є мірилом правомірної поведінки їх співробітників.

Список використаної літератури

1. Бандурка А. М. Судебные и правоохранительные органы Украины. – Х.: Университет внутренних дел, 1999. - 349 с
2. Жінки в органах внутрішніх справ / К. Б. Левченко, О. А. Мартиненко. – К., 2008. – 42 с
3. Закон України від 23 грудня 1993 року «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів»: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3781-12>.
4. Закон України від 4 грудня 1990 р. «Про державну податкову службу в Україні»: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=509-12>.
5. Закон України від 5 листопада 1991 р. «Про прокуратуру»: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1789-12>.
6. Закон України від 8 вересня 2005 року «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2866-15>.
7. Законодавчі акти: забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: закони і законодавчі акти; Заг. ред. і упор. О. І. Сулова, Е. Р. Рахімулова, ред. О. Б. Дирда. – К.: Заповіт, 2006. – 189 с.
8. Колодій А.М. Принципи права України: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
9. Конституція України від 28 червня 1996р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: [сайт] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
10. Левченко К. Б., Максименко Н. В. Гендерна рівність та особливості її впровадження в органах внутрішніх справ: наукове видання. – Харків: Права Людини, 2010. – 262 с.
11. Мороз А. В. Впровадження гендерної рівності в органах внутрішніх справ України як процес інституційних перетворень: [Електронний ресурс] / А. В. Мороз // Право і безпека. – 2009. – р№5(32). – С. 1 – 7. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2009_5/PB-5/PB-5_42.pdf.
12. Розпорядження МВС України від 06.02.2008 № 105 «Про створення робочої групи» // Жінки в органах внутрішніх справ / К.Б. Левченко, О.А. Мартиненко. – К, 2008. – 42 с.

T. Ganzyska

LAW-ENFORCEMENT AGENCIES IN THE MECHANISM OF GENDER EQUALITY PROVISION IN UKRAINE

Gender equality is the subject of law enforcement, as it is one of the conditions guiding basis for the establishment and maintenance of constitutional rights and freedoms. Therefore, its implementation is the responsibility of the entire system of government. A special place in this work belongs to the police.

The article defines that discrimination based on sex and appropriate applications from citizens is the basis for the commission of certain legal proceedings by law enforcement officials. Described problems that prevent proper gender equality by law enforcement officials, namely: short time since the establishment of criminal liability for discriminatory acts based on sex, lack of information by staff about the basics of gender policy, low percentage of women in management levels of law enforcement offices, imperfection of normative-legal base, generally gender approach isn't applied with the development of programs for the development of a law enforcement body, low gender culture of management and personnel of law enforcement offices and a number of other factors.

To overcome these problems the following measures are given in the article: improvement of the normative-law maintenance, formation of gender culture of law enforcement, scientific and methodological support of the formation and implementation of gender policy, activities for improving the status of women

working in the bodies of the Internal Affairs of Ukraine, and intersectional and international cooperation.

Special attention is given to the principles of law that in implementation of law enforcement is the base of formation of the capacity and ability to follow continuous line of conduct by law enforcement officers, exemplary fulfill their responsibilities in ensuring gender parity.

Key words: *law-enforcement agencies, law-enforcement agencies activity, gender equality, sexism.*

УДК 342.585(045)

Д. В. Євченко

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ФУНКЦІЇ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

У статті досліджуються феноменологічні властивості і ознаки оборонної функції держави, обґрунтовується її особлива важливість для існування і функціонування державності, робиться висновок про те, що оборонна функція держави є його постійною і змішаною функцією, що володіє екзистенційними властивостями і що є телеологічно обґрунтованою. Досліджуються особливості правових форм здійснення оборонної функції держави та методи здійснення такої функції.

Ключові слова: *державна, функції держави, феноменологія функції держави, оборонна функція.*

Постановка проблеми. Існування та функціонування держави ззовні та зсередини проявляється у здійсненні нею відповідних функцій, тобто основних напрямків її діяльності, що спрямовані на досягнення політико-правових, соціальних і економічних завдань публічного управління суспільством [1] та які розкривають її соціальну сутність та призначення в суспільстві [2].

Пізнання функцій держави дає змогу її вивчення у динамічному стані, що робить її функціональним організмом, який виникає на відповідній території у відповідний історичний проміжок часу для реалізації відповідних завдань, що стоять перед соціумом. Державна організація соціуму є найбільш оптимальною і практично єдиною формою його існування як в історичній ретроспективі, так й в історичній перспективі.

Але серед розмаїття функцій держави є такі, що носять універсальний характер та є такими, що фактично виникають першими з моменту її створення та постійно супроводжують її у весь період її існування та функціонування на історичній та міжнародній арені. До таких функцій відноситься оборонна функція держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Систематичний аналіз літератури з питань дослідження оборонної функції держави дає підстави для висновків, що всі існуючі наукові дослідження в цій сфері мають переважно функціонально-прикладний характер і спрямовані на дослідження зазначеної функції у контексті її відповідних аспектів – у сфері військового будівництва, національної безпеки держави, політологічних та міжнародно-правових досліджень у контексті глобалізації, регіоналізації, субрегіоналізації військово-політичних блоків, аналітичної діяльності міжнародного стану справ у розвинених та пострадянських державах, міждержавних інтеграційних об'єднаннях тощо. Разом з тим, в умовах становлення та розвитку нового статусу України як самостійного суб'єкта міжнародного права, виникла нагальна потреба в дослідженні найважливішою зовнішньої/внутрішньої функції держави – оборони від нападу ззовні та підготовки до відбиття такого нападу зсередини. Наявність нового змісту оборонної діяльності як системи заходів, закріплених у Законі України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року [3], та інших нормативно-правових актах, а також механізм її реалізації в сучасних умовах в належній мірі не вивчені.

Разом з тим, вітчизняною, в тому числі й радянською суспільною наукою, в останні роки був створений потенціал ідей, концепцій, підходів, на основі яких відбувалося поступове доктринальне освоєння проблем оборонної діяльності держави. Це відноситься до наукових досліджень, присвячених проблемам зовнішньої безпеки, авторами яких є: Г.А. Арбатов, В.А. Волков, Ю.І. Дерюгін, М.М. Єфімов, А.С. Кінайський, М.П. Клекіт, В.І. Ковальов, М.В. Лазарев, І.В. Радик, В.В. Серебрянников, О.С. Скворцов, Ю.А. Токарев та інші.

Значно раніше зовнішні функції держави, в тому числі з аналізом стану досліджуваної функції, розглядалися вітчизняними та російськими вченими-правознавцями: М.І. Байтіним, І.П. Блищенком, Ю.А. Дмитрієвим, І.П. Ільїнським, А.І. Каски, А.І. Канівським, Г.М. Мановим, Л.А. Морозовою, В.Ф. Погорілком, І.М. Сенякіним, Ю.М. Тодікою, М.П. Фарберовим, О.Ф. Фрицьким, В.М. Хропанюком, М.В. Черноголовкіним і деякими іншими.

Але в умовах активного розвитку незалежної української державності та виникнення нових погроз міжнародній та регіональній безпеці, зазначена проблематика об'єктивується, актуалізується та